

Doç. Dr. MEHMET ÜÇER

ROMA HUKUKU'NA GİRİŞ

- **SİYASÎ TARİH**
- **HUKUK TARİHİ**
- **IUSTINIANUS DERLEMESİ VE BUNUN MODERN HUKUKLARI
ETKİLEMESİ**
- **GENEL KAVRAMLAR**
- **KİŞİLER HUKUKU**
- **İCRA HUKUKU**
- **YARGILAMA HUKUKU**

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASIYA ÖNSÖZ	V
ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	IX
KISALTMALAR	XXV
KAYNAKÇA	XXVII
§ 1. NİÇİN ROMA HUKUKU?	1
§ 2. ROMA DEVLETİNİN SİYASİ TARİHİ.....	7
I. KRALLIK DÖNEMİ (MÖ 753-MÖ 509)	7
A. ŞEHİR DEVLETİNİN KURULUŞU	7
B. DEVLETİN ORGANLARI	9
1. Kral (Rex)	9
2. Halk Meclisi (Comitia Curiata)	10
a. Patricius'lar	10
b. Pleb'ler	10
c. Client'ler.....	11
3. Senato.....	12
C. KRALLIK DÖNEMİNDE YAŞAM VE BU DÖNEMİN SONA ERMESİ	12
II. CUMHURİYET DÖNEMİ (RESPUBLICA) (MÖ 509- MÖ 27).....	13
A. DEVLETİN ORGANLARI	13

1. Magistra'lar.....	14
a. Imperium Yetkisi Olan Magistra'lar.....	14
aa. Consul'ler.....	14
bb. Dictator.....	15
cc. Praetor.....	15
b. Imperium Yetkisi Olmayan Magistra'lar.....	16
aa. Censor.....	16
bb. Tribunus Plebis.....	16
cc. Quaestor.....	17
dd. Aedilis Curulis.....	17
2. Senato.....	17
3. Halk Meclisleri.....	18
B. CUMHURİYET DÖNEMİNİN ÖNEMLİ OLAYLARI.....	19
1. Patricii - Pleb Mücadelesi.....	19
2. İtalya'nın Ele Geçirilmeye Başlanması.....	21
a. Latin ve İtalya Konfederasyonu.....	21
b. Veiî'nin Ele Geçirilmesi ve Kelt Savaşları.....	22
c. Samnit Savaşları (MÖ 343- MÖ 290).....	23
d. Pyrrhus Savaşı (MÖ 280- MÖ 275).....	25
3. Kartaca (Pön) Savaşları ve Makedonya'nın Fethi ...	26
a. Birinci Pön Savaşı (MÖ 264-241).....	26
b. İkinci Pön Savaşı (MÖ 218-202).....	28
c. İspanya İsyanı ve Makedonya Savaşı.....	31
d. Üçüncü Pön Savaşı (MÖ 146).....	32
4. Gracchus Kardeşlerin Toprak Reformu Girişimi.....	33
5. Marius'un Reformları (MÖ 107-MÖ 88).....	36
6. Sylla Dönemi (MÖ 88- MÖ 79).....	37
7. Pompeius ve Caesar.....	39
III. PRINCIPATUS DÖNEMİ: İLK İMPARATORLUK (MÖ 27-MS 284).....	44
A. AUGUSTUS VE DEVLETİN DÖNÜŞÜMÜ.....	44
B. PRINCIPATUS DÖNEMİNE İLİŞKİN DİĞER GELİŞMELER.....	46

IV.	DOMINATUS DÖNEMİ: SON İMPARATORLUK (MS 284-476)	49
§ 3.	ROMA HUKUKUNUN TARİHİ DÖNEMLERİ VE BU DÖNEMLERDEKİ HUKUK KAYNAKLARI.....	55
I.	ESKİ HUKUK DÖNEMİ (MÖ 753 - MÖ 150)	56
A.	GENEL OLARAK.....	56
B.	BU DÖNEMDE HUKUK KAYNAKLARI VE UYGULAMASI.....	56
1.	Örf ve âdet Hukuku	56
2.	XII Levha Kanunu (Lex Duodecim Tabularum)	57
3.	Rahip Hukukçuların Hukuk Uygulaması.....	59
4.	Praetorların Hukuk Uygulamaları.....	61
5.	Kanunlar.....	61
II.	KLASİK HUKUK DÖNEMİ (MÖ 150-MS 235)	62
A.	GENEL OLARAK.....	62
B.	KLASİK DÖNEMİN HUKUK KAYNAKLARI.....	64
1.	Kanunlar (Leges).....	64
2.	Plebisitler.....	66
3.	Senato Kararları.....	67
4.	Princeps Emirnameleri.....	68
a.	Talimat (Mandatum):	69
b.	Beyanname (Edicta) :.....	70
c.	Karar (Decretum):	71
d.	Cevap (Responsa) ve Mektuplar (Epistulae):	71
5.	Praetor Hukuku ve Beyannameleri.....	72
6.	Hukuk Bilimi (Iurisprudentia)	75
a.	Genel Olarak Hukuk Bilimi.....	75
b.	Hukukçuların Eserleri ve Faaliyetleri Sonucu Ortaya Çıkan Hukuk Kaynakları.....	79
aa.	Bu Dönemdeki Önemli Hukukçular	79
bb.	Hukukçuların Genel Olarak Faaliyetleri.....	82
i.	Interpretare (Yorum):	83

ii.	Respondere (Hukukî sorulara cevap vermek):.....	83
iii.	Cavere (Hukukî işlemlere şekil vermek):.....	83
iv.	Agere (Dava Şekillerini Hazırlamak)..	84
v.	Scribere (Hukukî Konularda Yazmak/ Hukukî Literatür)	84
vi.	Docere (Hukuk Öğretimi Yapmak): ...	84
cc.	Klasik Dönem Literatürü	85
i.	Sorunlu Literatür:	85
ii.	Yorumlar (Commentarii):	85
iii.	Monografiler:	86
iv.	Ders Kitapları:	86
v.	Notlar ve Özetler:.....	86
vi.	Pratisyen Materyaller:.....	86
c.	Hukuk Okulları	86
d.	İmparator Adına Cevap Verme İmtiyazı (Ius Publice Respondendi)	88
7.	Örf ve Âdetler.....	90
III.	ROMA HUKUKUNUN ÇÖKÜŞÜ: POST-KLASİK DÖNEME (MS 235- 476) KISA BİR BAKIŞ.....	90
A.	GENEL OLARAK.....	90
B.	LEX CITATIONIS (HANGİ HUKUK KAYNAKLARINA BAŞVURULACAĞINA DAİR KANUN)	91
C.	ROMA VULGAR HUKUKU VE ROMA HUKUKUNUN VULGARLAŞMASI (VULGARRECHT UND VULGARISIERUNG).....	93
§ 4.	ROMA HUKUKUNUN IUSTINIANUS KODİFİKASYONUNA KADAR OLAN SÜRECİ VE BİLGİ KAYNAKLARI.....	97
I.	IUSTINIANUS'TAN ÖNCEKİ DÖNEMDE YAPILAN HUKUK DERLEMELERİ.....	97
A.	CODEX GREGORIANUS.....	97
B.	CODEX HERMOGENIANUS.....	97

C. CODEX THEODOSIANUS.....	98
D. NOVELLAE LEGES	99
E. FRAGMENTA VATICANA.....	99
F. COLLATIO LEGUM MOSAICARUM ET ROMANUM.....	100
II. BATI ROMA İMPARATORLUĞUNUN YIKILIŞINDAN IUSTINIANUS KODİFİKASYONUNA KADAR GEÇEN DÖNEMDE (MS 476-527) BATI AVRUPADAKİ BAZI GELİŞMELER VE ÇIKARILAN KANUNLAR..	100
A. GENEL OLARAK	100
B. BU DÖNEMDE ÇIKARILAN BAZI KANUNLAR	102
1. Roma Barbar Kanunları (Die Leges Romanae Barbarorum).....	102
2. Barbar Kanunları (Die Leges Barbarorum)	104
§ 5. ROMA HUKUKUNUN IUSTINIANUS DÖNEMİNDE KODİFİKASYONU.....	105
I. GENEL BAKIŞ	105
II. IUSTINIANUS KODİFİKASYONU: CORPUS IURIS CIVILIS.....	108
A. CODEX	108
B. DIGESTA.....	110
C. INSTITUTIONES.....	113
D. NOVELLAE	114
§ 6. IUSTINIANUS DERLEMESİNİN AVRUPA HUKUK BİLİMİNDE VE MODERN MEDENİ KANUNLAR HAZIRLANMASI SÜRECİNDEKİ ROLÜ	115
I. HUKUK BİLİMİNİNDE ROMA HUKUKUNU ARAŞTIRAN EKOLLER.....	115
A. GLOSSATORLAR EKOLÜ.....	115
B. CONSILIATORLER (COMMENTATORLAR) EKOLÜ.....	117

C. ROMA HUKUKUNUN AVRUPA'DA ERKEN İKTİBASİ (REZEPTION) VE USUS MODERNUS PANDECTARUM EKOLÜ	119
D. HÜMANİST EKOL	121
E. DOĞAL HUKUK EKOLÜ.....	122
1. Genel Olarak	122
2. Doğal Hukuk Etkisindeki Kanunlaştırmalar	125
a. Prusya Medenî Kanunu (ALR: Preussische Allgemeine Landrecht) ve Avusturya Medenî Kanunu (ABGB: Allgemeine Bürgerlichesgesetzbuch)	126
b. Fransız Medenî Kanunu (CC: Code Civil).....	128
F. TARİHÇİ EKOL	131
G. PANDEKT HUKUKU EKOLÜ.....	134
1. Genel Olarak	134
2. Pandekt Hukukunu İzleyen Kanunlaştırmalar.....	136
a. Alman Medenî Kanunu (BGB: Bürgerlichesgesetzbuch).....	136
b. İsviçre Medenî Kanunu (ZGB: Zivilgesetzbuch; Or: Obligationenrecht)	138
H. MODERN KANUNLAŞTIRMALARDAN SONRA ROMA HUKUK BİLİMİ.....	139
§ 7. ÖZEL HUKUKUN GENEL KAVRAMLARI	143
I. HAK VE HUKUK (IUS) KAVRAMLARI.....	143
II. HAK (IUS) VE DAVA (ACTIO) KAVRAMI VE BUNLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ	145
III. ROMA HUKUKUNDA HUKUKUN ÇEŞİTLİ AÇILardan SINIFLANDIRILMASI.....	147
A. IUS CIVILE - IUS HONORARIUM (PRAETORIUM) AYRIMI	147
1. Beyanname yayımlamak (Edictum).....	149
2. Dava Hakkı Vermek veya Vermemek (Dare Actionis, Denegatio Actionis)	149

3. Defi Hakkı Tanımak (Exceptio).....	149
4. Eski Duruma Getirme (Restitutio in Integrum)...	150
5. Yasak (Interdictum).....	151
B. IUS CIVILE - IUS GENTIUM AYRIMI.....	151
C. IUS PUBLICUM (KAMU HUKUKU) - IUS PRIVATUM (ÖZEL HUKUK) AYRIMI.....	152
IV. HAKLARIN AYIRIMI.....	153
A. MUTLAK HAKLAR.....	154
1. Malvarlığı Üzerindeki Mutlak Haklar	155
a. Fikrî Haklar	156
b. Aynî Haklar.....	156
aa. Mülkiyet Hakkı	158
bb. Sınırlı Aynî Haklar	160
aaa. İrtifak Hakları.....	161
aaaa. Taşınmaz Lehine İrtifak Hakları (Eşyaya Bağlı İrtifaklar).....	161
bbbb. Kişi Lehine (Kişisel) İrtifaklar..	162
cccc. Düzensiz Kişisel İrtifaklar (El değiştirebilen kişisel irtifaklar) .	164
dddd. Diğer İrtifaklar	164
bbb. Taşınmaz Yüğü	165
ccc. Rehin Hakları	166
aaaa. Taşınmaz Rehni	167
i. İpotek.....	167
ii. İrat Senedi.....	168
iii. İpotekli Borç Senedi.....	168
bbbb. Taşınır Rehni	168
2. Kişi Üzerindeki Mutlak Haklar	169
B. NİSBİ HAKLAR (KİŞİSEL HAKLAR)	170
1. Genel Olarak Nisbi Haklar	170
2. Kişisel Hakların Kuvvetlendirilmesi.....	171
V. HAKLARIN KAZANILMASININ TÜRLERİ.....	172
A. ASLEN KAZANMA	172
B. DEVREN KAZANMA.....	173

C. TESİSEN KAZANMA	173
D. MİRAS YOLUYLA KAZANMA	173
VI. HAKLARIN KAZANILMASI.....	174
A. HUKUKİ SONUÇ VE HUKUKİ OLAY	174
B. HUKUKİ FİİLLER	175
1. Hukuka Aykırı Fiiller	175
a. Dar Anlamda Hukuka Aykırı Fiiller: Haksız Fiiller	175
b. Geniş Anlamda Hukuka Aykırı Fiiller: Borca Aykırılık ve Haksız Fiiller	176
2. Hukuka Uygun Fiiller.....	176
a. Bilgi ve Haber Verme Açıklamaları	176
b. Duygu Açıklamaları	177
c. Maddi Fiiller.....	177
d. Hukukî İşlem Benzerleri.....	177
e. İrade Açıklamaları	178
C. HUKUKİ İŞLEMLER	178
1. Tek Taraflı Hukukî İşlemler	180
2. İki veya Çok Taraflı İşlemler	180
a. Sözleşmeler	180
aa. Tek Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler	181
bb. İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler.....	181
aaa. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler (Bilateral / Synallagmatik Sözleşmeler)	181
bbb. Eksik İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler	182
b. Kararlar	182
3. İvazlı Hukukî İşlemler-İvazsız Hukukî İşlemler	183
4. Hukukî İşlemin Malvarlığına Yaptığı Etki Yönünden Ayrımı: Borçlandırıcı İşlem- Kazandırıcı İşlem-Tasarruf İşlemi.....	184
a. Borçlandırıcı İşlem (Taahhüt İşlemi/İltizami Muamele)	184

b. Tasarruf İşlemi.....	185
c. Kazandırıcı İşlem	186
5. Sebebe Bağlı (İlli) Hukukî İşlemler- Sebebe Bağlı Olmayan (Soyut) Hukukî İşlemler.....	186
6. Şekle Bağlı İşlemler- Şekle Bağlı Olmayan İşlemler	188
a. Geçerlilik Şartı Olarak Şekil (Sıhhat Şekli)	189
b. İspat Şartı Olarak Şekil	191
§ 8. KİŞİLER HUKUKU.....	193
I. KİŞİ KAVRAMI	193
II. HAK EHLİYETİ	194
A. ROMA HUKUKUNDA HAK EHLİYETİNİN ŞARTLARI	196
1. Özgürlük Durumu (Status Libertatis)	196
a. Genel Olarak.....	196
b. Köleliğin Sebepleri.....	197
aa. Savaş Esirliği:	197
bb. Doğum Yoluyla Kölelik:.....	198
cc. Köleliğin Diğer Sebepleri	198
c. Köleliğin Sona Ermesi (Azat Etme/ Manumissio)	199
aa. Ius Civile'ye Göre Köle Azat Etme Şekilleri.....	200
bb. Ius Praetorium'a Göre Köle Azat Etme Şekilleri.....	200
cc. İstisnai Azat Etme Şekilleri (Manumissio Olmaksızın Azat Etme).....	201
d. Kölelerin Hukuksal Durumu.....	202
aa. Kölelerin Cezaî Sorumluluğu.....	202
bb. Kölelerin Hukukî Sorumluluğu.....	203
2. Vatandaşlık Durumu (Status Civitatis)	204
3. Aile Durumu (Status Familiae)	207
4. Hak Ehliyetsini Kısıtlayan Diğer Sebepler	209
a. Azatlılık (Liberti).....	209

	b. Şerefsizlik (Infamia)	210
	c. Din	211
	d. Cinsiyet.....	212
	e. Sınıflar ve Colonus'lar	212
III.	ROMA HUKUKUNDA TÜZEL KİŞİLER.....	213
IV.	FİİL EHLİYETİ.....	214
	A. GENEL OLARAK FİİL EHLİYETİ KAVRAMI	214
	B. FİİL EHLİYETİNİN KONUSU.....	215
	1. Hukukî İşlem Yapabilme Ehliyeti	215
	2. Haksız Fiillerden Sorumlu Olma Ehliyeti.....	215
	C. FİİL EHLİYETİNİN MEDENİ YARGILAMA HUKUKUNDAKİ GÖRÜNÜMÜ	216
	D. HUKUKUMUZA GÖRE HUKUKİ İŞLEM EHLİYETİNİN ŞARTLARI	216
	1. Erginlik.....	217
	a. Yasal Erginlik.....	217
	b. Evlenmeyle Kazanılan Erginlik	217
	c. Yargısal Erginlik (Kaza-i Rüşt)	218
	2. Ayırt Etme Gücü (Ayırtım Gücü/Temyiz Kudreti)	219
	a. Genel Olarak.....	219
	b. Ayırtım Gücünü Ortadan Kaldıran Hâller	219
	3. Kısıtlı Olmama	221
	a. Akıl Hastalığı ve Akıl Zayıflığı.....	222
	b. Savurganlık, Alkol veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşama Tarzı, Kötü Yönetim	222
	c. Özgürlüğü Bağlayıcı Ceza.....	223
	d. Aciz Sebebiyle İsteğe Bağlı Kısıtlama.....	223
	E. ROMA HUKUKU'NA GÖRE FİİL EHLİYETİNİN ŞARTLARI VE FİİL EHLİYETİNİN KISITLANMA SEBEPLERİ.....	223
	1. YAŞ (AETAS)	224
	a. Infantes (0-7 Yaş Grubu)	225

b. Impuberes Infantia Maiores (7-14 Yaş Grubu) 225	225
c. Puberes Minores (14-25 Yaş Grubu)	226
2. AKIL HASTALIĞI	226
3. CİNSİYET	227
4. İSRAF (PRODIGENTIA)	228
F. HUKUKİ İŞLEM EHLİYETİNE SAHİP OLMAMANIN SONUÇLARI	228
V. ROMA HUKUKUNDA VE HUKUKUMUZDA YASAL TEMSİL	230
A. GENEL OLARAK	230
B. ROMA HUKUKUNDA VE HUKUKUMUZDA YASAL TEMSİL TÜRLERİ	231
1. Baba Egemenliği (Patria Potestas) - Velayet	231
2. Vesayet	232
3. Kayımlık	234
§ 9. ROMA YARGILAMA HUKUKU	237
I. ROMA HUKUKUNDA YARGILAMA SİSTEMLERİNE GENEL BAKIŞ	237
A. Özel Yargılama Sistemi (Ordo Iudiciorum Privatorum)	237
1. Legis Actio'lar Usûlü	237
2. Formula Usûlü	238
B. Sistem Dışı Yargılama (Cognitio Extra Ordinem)	240
II. YARGILAMADA İSPAT VE İSPAT YÜKÜ	242
III. DELİLLER	245
A. İKRAR	246
B. SORGU	247
C. YEMİN	248
D. TANIK	251
E. SENET	253
F. KESİN HÜKÜM (RES IUDICATA)	256

IV. YARGILAMANIN YAPILMASI	257
A. DAVAYA ÇAĞRI	258
1. Özel Yargılama Sisteminde Davaya Çağrı.....	258
a. Legis Actio'lar Usûlünde.....	258
b. Formula Usûlünde	259
2. Sistem Dışı Yargılamada Davaya Çağrı.....	260
B. YARGILAMADA ÖN İNCELEME VE TAHKİKAT AŞAMASI.....	261
1. Özel Yargılama Sisteminde Yargılama Aşaması	261
a. Magistra Önündeki Aşama (In Iure).....	261
aa. Genel Olarak.....	261
bb. Davacının İddiaları ve Değerlendirilmesi .	263
aaa. Genel Olarak	263
bbb. İddiaların Dava Şartları Bakımından İncelenmesi.....	264
ccc. Davacının İddialarının Maddi Hukuk Olarak İncelenmesi.....	266
cc. Davalının Savunması ve Değerlendirilmesi.....	267
b. Davanın Tespiti Aşaması (Litis Contestatio) / Ön inceleme Tutanağı	269
c. Özel Yargıç Önündeki Aşama (Apud Iudicem)	274
2. Sistem Dışı Yargılama Usûlünde Yargılama Aşaması.....	275
C. KARAR/HÜKÜM (SENTENTIA) AŞAMASI.....	276
§ 10. TÜRK MEDENİ USÛL HUKUKUNUN ANA HATLARI..	279
I. MEDENİ YARGILAMANIN ÖZELLİKLERİ.....	279
A. TASARRUF İLKESİ	279
B. TALEPLE BAĞLILIK İLKESİ.....	280
C. TARAFLARCA GETİRME İLKESİ.....	281
D. TEKSİF İLKESİ.....	283
E. DAVAYI AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ	284

F.	DAVANIN HÂKİM TARAFINDAN YÜRÜTÜLMESİ (YARGILAMANIN SEVK VE İDARESİ).....	284
G.	DELİLLERİN İNCELENMESİNDE DOĞRUDANLIK İLKESİ	285
H.	HÂKİMİN DELİLLERİ SERBESTÇE DEĞERLENDİRMESİ	285
I.	SÖZLÜLÜK- YAZILILIK İLKESİ.....	286
II.	YARGILAMANIN AŞAMALARI	286
III.	DİLEKÇELER AŞAMASI.....	287
	A. DAVANIN AÇILMASI (DAVA DİLEKÇESİ).....	287
	B. DAVA DİLEKÇESİNİN TEBLİĞİ	287
	C. CEVAP DİLEKÇESİ.....	288
	D. CEVABA CEVAP VE İKİNCİ CEVAP DİLEKÇESİ	288
IV.	ÖN İNCELEME AŞAMASI	288
V.	ÖN İNCELEME DURUŞMASI AŞAMASI.....	289
	A. GENEL OLARAK.....	289
	B. ÖN İNCELEME DURUŞMASI.....	289
	C. İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ.....	290
VI.	TAHKİKAT AŞAMASI VE DURUŞMA.....	290
	A. TAHKİKAT.....	290
	B. DURUŞMA	291
	C. TAHKİKATIN SONA ERMESİ.....	294
VII.	SÖZLÜ YARGILAMA AŞAMASI.....	294
VIII.	HÜKÜM AŞAMASI	294
IX.	KANUN YOLLARI AŞAMASI.....	295
	A. İSTİNAF.....	295
	B. TEMYİZ	296
§ 11. CEBRİ İCRA HUKUKU.....		299

I.	KENDİLİĞİNDEN HAK ALMA (İHKAK-I HAK)) VE CEBRİ İCRA HUKUKU ARASINDAKİ İLİŞKİ	299
II.	ŞAHIS ÜZERİNDE İCRA VE MALVARLIĞI ÜZERİNDE İCRA.....	301
§ 12. ROMA HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ İÇİNDE İCRA USÛLLERİ		303
I.	ŞAHIS ÜZERİNDE İCRANIN UYGULANDIĞI DÖNEM.....	303
A.	MANUS INIECTIONEM (XII LEVHA KANUNU DÖNEMİ: M.Ö. 451-M.Ö. 326)	303
B.	ACTIO IUDICATI (LEX POETELIA KANUNU: M.Ö. 326- M.Ö.118)	306
II.	CEBRİ İCRANIN BORÇLUNUN MALVARLIĞINA YÖNELDİĞİ DÖNEM	307
A.	BONORUM VENDITIO (M.Ö. 118-?)	307
B.	CESSIO BONORUM	310
C.	İMPARATORLUK DEVRİNDE CEBRİ İCRA	311
§ 13. HUKUKUMUZDA CEBRİ İCRA.....		313
I.	GENEL OLARAK CEBRİ İCRA TÜRLERİ	313
II.	KÜLLİ İCRA (İFLAS).....	315
III.	CÜZİ İCRA (HACİZ) TÜRLERİ.....	315
A.	İLAMLİ İCRA	315
B.	REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLUYLA TAKİP	316
C.	İLAMSIZ İCRA.....	317
§ 14. ROMA HUKUKUNDA UYUŞMAZLIKLARIN ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLLARI VE TAHKİM		321
ROMA RAKAMLARI.....		327
ROMA TAKVİMİ.....		328
BAZI ROMA EYALETLERİ.....		329

BAZI ÖNEMLİ OLAYLARA İLİŞKİN KRONOLOJİ.....	331
BAZI LATİNCE ÖZDEYİŞLER.....	333
KÜÇÜK SÖZLÜK.....	335